

Ομιλία της Υποδιοικήτριας της Τράπεζας της Ελλάδος Χριστίνας Παπακωνσταντίνου στο 4ο Διεθνές Συνέδριο του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος με τίτλο: «Η Ελληνική οικονομία: Κοιτάζοντας προς το μέλλον»

28/03/2023 - Ομιλίες

Καλημέρα σας κυρίες και κύριοι,

Είναι χαρά μου να συμμετέχω στη σημερινή εκδήλωση του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος και στις συζητήσεις για την πορεία της ελληνικής οικονομίας στο μέλλον, ιδιαίτερα στην τρέχουσα διεθνή συγκυρία που χαρακτηρίζεται από αρκετή αβεβαιότητα.

Είναι γεγονός ότι η ελληνική οικονομία επιδεικνύει σημαντική ανθεκτικότητα, παρά τις διαδοχικές εξωγενείς διαταραχές των τελευταίων ετών – την πανδημία (COVID-19) και την ενεργειακή κρίση, καθώς και τις τρέχουσες αναταράξεις στις αγορές κεφαλαίων με επίκεντρο το τραπεζικό σύστημα. Αυτό μας επιτρέπει να ατενίζουμε το μέλλον με αισιοδοξία.

Ειδικότερα, η Ελλάδα έχει επανέλθει σε ισχυρή αναπτυξιακή τροχιά, και οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας παραμένουν θετικές, υποστηριζόμενες από τους διαθέσιμους ευρωπαϊκούς πόρους και τα ευνοϊκά χαρακτηριστικά του δημόσιου χρέους.

Στην ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας έχει συμβάλει η πρόοδος που έχει συντελεστεί μετά την κρίση χρέους της προηγούμενης δεκαετίας, η οποία έθεσε τις βάσεις για διατηρήσιμη ανάπτυξη. Αναμφίβολα με μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, αντιμετωπίστηκαν οι μακροοικονομικές ανισορροπίες (τα «δίδυμα» ελλείμματα, της γενικής κυβέρνησης και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών), αποκαταστάθηκε η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και υλοποιήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις σε τομείς όπως το ασφαλιστικό σύστημα, η αγορά εργασίας, το επιχειρηματικό περιβάλλον και η φορολογική διοίκηση. Παράλληλα, βελτιώθηκε η κεφαλαιακή επάρκεια και η ρευστότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και επιτεύχθηκε σημαντική αποκλιμάκωση του αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ).

Οι θετικές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας αντανακλώνται στη σημαντική αύξηση των ξένων άμεσων επενδύσεων που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, στην αδιάλειπτη και με αποδεκτό κόστος πρόσβαση του Ελληνικού Δημοσίου στις διεθνείς αγορές, καθώς και στις διαδοχικές αναβαθμίσεις του αξιόχρεου της ελληνικής οικονομίας από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης.

Η Ελλάδα απέχει μόλις μία βαθμίδα από την ανάκτηση της επενδυτικής κατηγορίας, στόχος που είναι εφικτό να επιτευχθεί στη διάρκεια του τρέχοντος έτους, ιδίως μετά την πρόσφατη αναβάθμιση των προοπτικών της οικονομίας από τον οίκο Moody's. Μια τέτοια εξέλιξη είναι καίριας σημασίας για την απρόσκοπτη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας εν μέσω της αusterοποίησης των νομισματικών και χρηματοπιστωτικών συνθηκών, καθώς και της επιδείνωσης του επενδυτικού κλίματος και της αναζήτησης ασφαλέστερων τοποθετήσεων.

Κυρίες και κύριοι,

Η ενεργειακή κρίση, η οποία οξύνθηκε μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία στις αρχές του 2022, και η αναγκαία συσταλτική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής λόγω της ανόδου του πληθωρισμού σε ιστορικά υψηλά επίπεδα επιδείνωσαν τις οικονομικές προοπτικές σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Η αβεβαιότητα για την ενεργειακή επάρκεια της Ευρώπης ενίσχυσε τη μεταβλητότητα στις διεθνείς τιμές της ενέργειας, κυρίως του φυσικού αερίου, επιδρώντας αρνητικά στο οικονομικό κλίμα, στη ζήτηση και στις επενδύσεις. Αντίθετα, τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής και το ευρωπαϊκό μέσο NextGenerationEU, η αναβληθείσα ζήτηση και οι συσσωρευμένες αποταμιεύσεις από την περίοδο της πανδημίας, καθώς και η στροφή της κατανάλωσης από τα αγαθά στις υπηρεσίες, στήριξαν την οικονομική δραστηριότητα και τις προοπτικές της απασχόλησης στην ευρωζώνη. Παράλληλα, η πιο ήπια αusterοποίηση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ σε σύγκριση με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ οδήγησε αφενός σε πιο ευνοϊκές χρηματοπιστωτικές συνθήκες στην ευρωζώνη και αφετέρου στη σημαντική υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου ΗΠΑ, η οποία ενίσχυσε τις τιμές των εισαγόμενων αγαθών και τις πληθωριστικές πιέσεις.

Στο σύνθετο αυτό οικονομικό περιβάλλον, **η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε με ρυθμό 5,9% το 2022**, σε συνέχεια του επίσης πολύ υψηλού ρυθμού του 2021 (8,4%). Η ανάπτυξη στηρίχθηκε στην ιδιωτική κατανάλωση, στις επενδύσεις και στις εξαγωγές υπηρεσιών (τουρισμός και ναυτιλία).

Η σημαντικότερη επίπτωση της συνεχιζόμενης ενεργειακής κρίσης είναι η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, η οποία μειώνει το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και υπονομεύει τις προοπτικές της οικονομίας. Ο **πληθωρισμός**, όπως μετρείται από το ρυθμό μεταβολής του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, **σημείωσε σημαντική αύξηση το 2022 και διαμορφώθηκε σε 9,3% κατά μέσο όρο**, αντανακλώντας τις πολύ υψηλές αυξήσεις τιμών στην ενέργεια και τα είδη διατροφής.

Επιπλέον, η επιδείνωση των διεθνών νομισματικών και χρηματοπιστωτικών συνθηκών κατά τη διάρκεια του 2022 επηρέασε αυξητικά το κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου και των ελληνικών μη χρηματοπιστωτικών

επιχειρήσεων. Μάλιστα, οι αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων εμφάνισαν μεγαλύτερη ευαισθησία στη διεθνή μεταβλητότητα σε σύγκριση με τους αντίστοιχους τίτλους άλλων ευρωπαϊκών χωρών, λόγω της χαμηλότερης πιστοληπτικής τους διαβάθμισης, αλλά και του περιορισμένου βάθους της αγοράς των ελληνικών τίτλων.

Ωστόσο, τους τελευταίους μήνες έχει σημειωθεί και μια σειρά θετικών εξελίξεων. Η ευρωπαϊκή τιμή αναφοράς φυσικού αερίου έχει υποχωρήσει σε επίπεδα προ του Ρώσο ουκρανικού πολέμου, υποβοηθούμενη από την πτώση της κατανάλωσης φυσικού αερίου και τη συνεχιζόμενη διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού. Τα νοικοκυριά και οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις επέδειξαν σημαντική ανθεκτικότητα, επωφελούμενα από τα μέτρα στήριξης, ενώ οι συνθήκες στην αγορά εργασίας και το οικονομικό κλίμα συνέχισαν να βελτιώνονται τους τελευταίους μήνες. Επίσης, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα δεδομένα, ο πληθωρισμός εμφανίζει σταδιακή αποκλιμάκωση από τους τελευταίους μήνες του 2022, σε συνάφεια με την καθοδική πορεία των τιμών της ενέργειας, φθάνοντας στο 6,5% το Φεβρουάριο του 2023. Αναμφίβολα όμως η μετακύλιση των υψηλών τιμών της ενέργειας στις υπηρεσίες και στα μη ενεργειακά αγαθά θα διατηρήσουν τον πυρήνα του πληθωρισμού (δηλαδή τον ΕνΔΤΚ χωρίς την ενέργεια και τα είδη διατροφής) σε υψηλά επίπεδα. Ο πυρήνας του πληθωρισμού διαμορφώθηκε σε 4,6% ετησίως κατά μέσο όρο το 2022 και ανήλθε στο 6,8% το Φεβρουάριο του 2023.

Συνολικά, οι οικονομικές εξελίξεις για την οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είναι καλύτερες από ό,τι είχαν προβλεφθεί το φθινόπωρο του 2022 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αποτέλεσμα την αναθεώρηση προς το καλύτερο των χειμερινών προβλέψεών της για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ της ΕΕ (0,8%) και της ευρωζώνης (0,9%) το 2023 (από 0,3% και για τις δύο). Ωστόσο, οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προβλέψεις για την ανάπτυξη παραμένουν καθοδικοί. Στην ίδια κατεύθυνση αναθεωρήθηκαν και οι πρόσφατες προβλέψεις (Μάρτιος 2023) της ΕΚΤ.

Το τελευταίο διάστημα, η αβεβαιότητα αυξήθηκε εκ νέου, ως αποτέλεσμα των διαταραχών στις αγορές κεφαλαίων που συνδέονται με την κατάρρευση της Silicon Valley Bank και άλλων μικρότερων τραπεζών στις ΗΠΑ, καθώς και τη διάσωση της Crédit Suisse με την παρέμβαση της Κεντρικής Τράπεζας της Ελβετίας και την εξαγορά της από την UBS. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει χαμηλή άμεση έκθεση στις παραπάνω τράπεζες. Η ανθεκτικότητά του στις τρέχουσες αναταράξεις υποστηρίζεται από την υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια του και ρευστότητα, την εξυγίανση των ισολογισμών των ελληνικών τραπεζών με τη μείωση των ΜΕΔ, το ισχυρό εποπτικό πλαίσιο, καθώς και την ετοιμότητα των αρχών να προσφέρουν στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα πρόσθετη ρευστότητα, εφόσον κριθεί αναγκαίο. Παρ' όλα αυτά, η επιδείνωση του κλίματος εμπιστοσύνης συντελεί στην αύξηση της αποστροφής κινδύνου εκ μέρους των επενδυτών και στην περαιτέρω επιδείνωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος, **το 2023 ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να υποχωρήσει**, εξαιτίας της αναμενόμενης

επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας στην ευρωζώνη και του γεγονότος ότι τόσο η δημοσιονομική πολιτική όσο και η νομισματική πολιτική αναμένεται να επιδράσουν συσταλτικά στην οικονομική δραστηριότητα το 2023. Ωστόσο, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία για το ΑΕΠ και τους, έως τώρα, διαθέσιμους πρόδρομους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας και προσδοκιών, η ελληνική οικονομία (όπως και η οικονομία της ΕΕ) αναπτύσσεται με ταχύτερους ρυθμούς από ό,τι αναμενόταν το προηγούμενο διάστημα.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας αναμένεται να ανακάμψει το 2024 και το 2025. Οι επιδόσεις αυτές μπορούν να επιτευχθούν υπό την προϋπόθεση ότι αφενός η γεωπολιτική κρίση θα έχει αποκλιμακωθεί και θα έχουν μειωθεί οι τιμές της ενέργειας και αφετέρου ότι η ελληνική οικονομία θα συνεχίσει να ενισχύεται σημαντικά από το διεθνή τουρισμό, καθώς και την καλή πορεία υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων με τη αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού της ΕΕ 2021-2027 και του ευρωπαϊκού μέσου ανάκαμψης NextGenerationEU.

Ο πληθωρισμός, βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, εκτιμάται ότι σταδιακά θα αποκλιμακωθεί το 2023 και περαιτέρω το 2024, κυρίως λόγω της αναμενόμενης κάμψης των τιμών της ενέργειας και της αρνητικής επίδρασης της βάσης σύγκρισης.

Όσον αφορά τα δημοσιονομικά μεγέθη, το πρωτογενές έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται ότι μειώθηκε το 2022 σε επίπεδα καλύτερα των αρχικών εκτιμήσεων, ενώ για το 2023 προβλέπεται επιστροφή σε πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 0,7% του ΑΕΠ. Παράλληλα, το χρέος της γενικής κυβέρνησης προβλέπεται να συνεχίσει την ταχεία αποκλιμάκωσή του το 2023, πρωτίστως λόγω της εκτιμώμενης αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ και δευτερευόντως λόγω της αποκατάστασης της δημοσιονομικής ισορροπίας.

Οι προβλέψεις για την πορεία της οικονομίας το προσεχές διάστημα υπόκεινται σε **αβεβαιότητες και κινδύνους οι οποίοι συνδέονται κυρίως με εξωγενείς παράγοντες.** Ειδικότερα, οι κίνδυνοι περαιτέρω επιβράδυνσης του ρυθμού μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας συνδέονται με το ενδεχόμενο δυσμενών εξελίξεων αναφορικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία, τον πληθωρισμό και την πανδημία. Επιπλέον, κινδύνους για την πορεία αύξησης του ΑΕΠ αποτελούν η χαμηλή απορροφητικότητα των κονδυλίων της ΕΕ και η εμφάνιση μιας νέας γενιάς μη εξυπηρετούμενων δανείων λόγω της πανδημίας και της ενεργειακής κρίσης μετά τη λήξη των μέτρων κρατικής στήριξης.

Εντούτοις, **οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας προδιαγράφονται θετικές.** Σε αυτό συμβάλλουν τουλάχιστον δύο παράγοντες.

Πρώτον, τα επόμενα χρόνια η Ελλάδα θα λάβει στήριξη ύψους 40 δισεκ. ευρώ περίπου από το μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ 2021-2027 και 30 δισεκ. ευρώ από το Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας έως το 2026.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0), οι πόροι από το Μηχανισμό θα διατεθούν σε επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις με σκοπό, μεταξύ άλλων, την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, την ενίσχυση της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής συνοχής, την αναβάθμιση υποδομών, τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης. Μάλιστα, αναμένεται να κινητοποιηθούν επιπρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια, ιδίως μέσω των δανείων του Μηχανισμού που θα διοχετευθούν από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα με ευνοϊκούς όρους. Ταυτόχρονα, η αναβάθμιση των υποδομών και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα συμβάλουν στην προσέλκυση ξένων άμεσων και έμμεσων επενδύσεων.

Δίδεται λοιπόν μια μοναδική ευκαιρία στην Ελλάδα να ανανεώσει και να αναβαθμίσει ποιοτικά το κεφάλαιό της, δημιουργώντας το πλαίσιο για την κάλυψη του επενδυτικού κενού. Παράλληλα, θα βελτιωθεί η κατανομή των παραγωγικών πόρων, καθώς οι νέες επενδύσεις θα εστιάσουν σε τομείς υψηλής παραγωγικότητας, και θα δημιουργηθούν νέες διατηρήσιμες θέσεις εργασίας.

Επίσης, η υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου δημιουργεί τις προϋποθέσεις ώστε να αντιμετωπιστούν κάποιες από τις χρόνιες αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας που αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξη, όπως η χαμηλή διαρθρωτική ανταγωνιστικότητά της. Αναλυτικότερα, η αδυναμία αυτή συνδέεται με την ψηφιακή υστέρηση, την αναποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και τις καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης. Συνεπώς, οι δράσεις που προβλέπει το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για τα επιμέρους αυτά ζητήματα θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά, οδηγώντας σε βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, με θετικές επιδράσεις στην παραγωγικότητα, τις επενδύσεις και τις εξαγωγές της ελληνικής οικονομίας.

Δεύτερον, οι θετικές μεσοπρόθεσμες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας υποστηρίζονται από τα ευνοϊκά χαρακτηριστικά του δημόσιου χρέους. Ειδικότερα, το δημόσιο χρέος έχει όχι μόνο ευνοϊκή σύνθεση, καθώς αποτελείται κατά περίπου 76% από μεσομακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς τον επίσημο τομέα, αλλά και εξαιρετικά ευνοϊκή διάρθρωση των αποπληρωμών, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στο πλαίσιο των μέτρων ελάφρυνσης του χρέους. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι σχεδόν το σύνολο του δημόσιου χρέους είναι σε υποχρεώσεις σταθερού επιτοκίου, με τον ΟΔΔΗΧ να έχει εγκαίρως προβεί σε πράξεις αντιστάθμισης του επιτοκιακού κινδύνου τα προηγούμενα χρόνια. Ως αποτέλεσμα αυτών, μεσοπρόθεσμα δεν υφίστανται σημαντικοί κίνδυνοι από την αύξηση του κόστους χρηματοδότησης.

Ωστόσο, μακροπρόθεσμα υπάρχει αυξημένη αβεβαιότητα, καθώς η σταδιακή αναχρηματοδότηση του συσσωρευμένου χρέους προς τον επίσημο τομέα με όρους αγοράς θα αυξήσει την έκθεση του Ελληνικού Δημοσίου στον επιτοκιακό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς, γεγονός που εξαλείφει τα περιθώρια χαλάρωσης όσον αφορά το απαιτούμενο ύψος των πρωτογενών πλεονασμάτων και, κατ' επέκταση, τη συμβολή του δημοσιονομικού αποτελέσματος στη σταθερή πτωτική πορεία του

δημοσίου χρέους. Εξάλλου, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι το υψηλό δημόσιο χρέος περιορίζει τη δυνατότητα της δημοσιονομικής πολιτικής να υλοποιήσει δημόσιες επενδύσεις και να στηρίζει την οικονομία όποτε αυτό είναι αναγκαίο.

Περαιτέρω σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία μακροπρόθεσμα περιλαμβάνουν:

- τη γήρανση του πληθυσμού, που σε συνδυασμό με τη χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας περιορίζει το δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης, και
- την κλιματική αλλαγή, που θα επηρεάσει το παραγωγικό πρότυπο και την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας.

Κυρίες και κύριοι,

Επιτρέψτε μου σε αυτό το σημείο να αναφερθώ συνοπτικά στους τομείς στους οποίους οφείλει να δώσει έμφαση η οικονομική πολιτική στο μέλλον, με στόχο την αντιμετώπιση των μεσομακροπρόθεσμων προκλήσεων για την ελληνική οικονομία, αλλά και των βραχυπρόθεσμων κινδύνων που προέρχονται από το διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Αυτοί συνίστανται:

1. Στην διατήρηση της δημοσιονομικής αξιοπιστίας και σταθερότητας.

Για το σκοπό αυτό, οι όποιες πρόσθετες παρεμβάσεις άμβλυνσης των επιπτώσεων της ενεργειακής κρίσης υιοθετηθούν θα πρέπει να είναι προσωρινές, στοχευμένες και προσαρμοσμένες κατάλληλα, ώστε να μην αποδυναμώνουν τα κίνητρα για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και, παράλληλα, να ενισχύουν δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας και πράσινης μετάβασης. Ακόμα, από το 2024 και έπειτα η Ελλάδα θα πρέπει να επιδιώκει πρωτογενή πλεονάσματα της τάξεως 2% του ΑΕΠ, προκειμένου να καλύπτονται οι δαπάνες τόκων. Η διατήρηση υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων για μια μακρά περίοδο προϋποθέτει σημαντική αναμόρφωση των δαπανών και εσόδων του προϋπολογισμού. Ειδικότερα, απαιτείται **αύξηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των δημόσιων δαπανών** (με αύξηση δαπανών για δημόσιες επενδύσεις, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική προστασία) και **βελτίωση της διάρθρωσης του φορολογικού συστήματος και ενίσχυσης της φορολογικής συμμόρφωσης** (με καταπολέμηση της φοροδιαφυγής σε φόρους εισοδήματος και ΦΠΑ).

2. Στην υλοποίηση δράσεων για την ενίσχυση του δυνητικού ρυθμού ανάπτυξης.

Στην κατεύθυνση αυτή, είναι αναγκαία η **αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων**, με έμφαση στην αναβάθμιση των υποδομών και στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Παράλληλα, είναι απαραίτητη η **συνέχιση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας**, ιδίως με πρωτοβουλίες που οδηγούν σε βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ποιότητας των θεσμών διακυβέρνησης, όπου εντοπίζονται μεγάλες υστερήσεις από τις βέλτιστες

πρακτικές. Αναπόσπαστο μέρος της προσπάθειας αυτής είναι η έγκαιρη και πλήρης υλοποίηση των δράσεων που προβλέπονται στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και η πλήρης αξιοποίηση των διαθέσιμων ευρωπαϊκών πόρων, καθώς επίσης και ο καλός συντονισμός και η επιχειρησιακή ετοιμότητα της δημόσιας διοίκησης.

3. Στην αντιμετώπιση της διπλής κρίσης, ενεργειακής και κλιματικής, η οποία απαιτεί την επιτάχυνση και την προώθηση των επενδύσεων σε πράσινες τεχνολογίες, τη βελτίωση των δικτύων και την επέκταση των υποδομών σε ηλεκτρικές διασυνδέσεις, αλλά και την ανάπτυξη συστημάτων κεντρικής αποθήκευσης ενέργειας.

4. Στην ενίσχυση του «τριγώνου της γνώσης», δηλαδή της εκπαίδευσης, της έρευνας και της καινοτομίας, με την υιοθέτηση πολιτικών και μεταρρυθμίσεων που ενθαρρύνουν την έρευνα, διευκολύνουν τη διάχυση της τεχνολογίας και ενισχύουν την επιχειρηματικότητα.

5. Στην διατήρηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας και η διασφάλιση ότι **θα διατηρηθούν τα οφέλη σε όρους ανταγωνιστικότητας** που επιτεύχθηκαν την τελευταία δεκαετία.

6. Στην αντιμετώπιση των στρεβλώσεων στην αγορά εργασίας, όπως το υψηλό ποσοστό ανεργίας και η αναντιστοιχία μεταξύ ζητούμενων και προσφερόμενων δεξιοτήτων. Αυτό προϋποθέτει αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων. Παράλληλα, απαιτείται άμεση στήριξη στους άνεργους και σε όσους έχουν οριακή σύνδεση με την αγορά εργασίας, μέσω της εφαρμογής αποτελεσματικών ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.

Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητη η **ενίσχυση της ανθεκτικότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος** ώστε να είναι σε θέση να χρηματοδοτεί απρόσκοπτα τις ελληνικές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Για το σκοπό αυτό, είναι αναγκαία η περαιτέρω μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η ενίσχυση της οργανικής κερδοφορίας και η ποιοτική και ποσοτική ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των ελληνικών τραπεζών. Ταυτόχρονα πρέπει να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες ώστε οι τράπεζες να ενσωματώσουν τους κινδύνους από την κλιματική αλλαγή, καθώς και να επιτύχουν τον ψηφιακό τους μετασχηματισμό. Η Τράπεζα της Ελλάδος, μαζί με τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό, ως αρμόδιες εποπτικές αρχές, αξιολογούν συστηματικά την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα και θα είναι αρωγοί σε κάθε βήμα του, διασφαλίζοντας τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Επιπλέον, είναι ανάγκη να διευρυνθούν οι πηγές μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των επενδύσεων πέραν των τραπεζικών πιστώσεων και των ευρωπαϊκών πόρων, μέσω των **κεφαλαιαγορών και της εναλλακτικής χρηματοδότησης.**

Σημαντικός παράγοντας για την κάλυψη των επενδυτικών αναγκών της οικονομίας είναι και **οι ξένες άμεσες επενδύσεις**, οι οποίες επίσης προάγουν στενότερους εμπορικούς δεσμούς με χώρες και επιχειρήσεις με τεχνολογίες αιχμής και διευκολύνουν τη συμμετοχή σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Κάτι τέτοιο θα αυξήσει την εξωστρέφεια και θα βελτιώσει τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητα των ελληνικών εξαγωγών. Για να προσελκύσει η χώρα άμεσες ξένες επενδύσεις, θα πρέπει να επιταχυνθούν **οι ιδιωτικοποιήσεις** και να δοθεί έμφαση στην **άρση αντικινήτρων**, όπως η γραφειοκρατία, η ασάφεια και η αστάθεια του νομοθετικού και ρυθμιστικού πλαισίου, το μη προβλέψιμο φορολογικό σύστημα, η ελλιπής προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και οι καθυστερήσεις στη δικαστική επίλυση των διαφορών.

Κλείνοντας, θα ήθελα να επισημάνω ότι, δεδομένου ότι το 2023 είναι χρονιά εκλογών, απαιτείται **σύμπλευση και συνεννόηση** των πολιτικών δυνάμεων ώστε να διατηρηθεί η αναπτυξιακή δυναμική με την έγκαιρη και αποτελεσματική αξιοποίηση των διαθέσιμων ευρωπαϊκών πόρων και να διασφαλιστεί η επιστροφή σε πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα ώστε να συνεχιστεί η πτωτική πορεία του δημόσιου χρέους. Αυτό, αναμφίβολα, θα οδηγήσει στην ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας όσον αφορά το αξιόχρεο των ελληνικών κρατικών ομολόγων, κάτι που είναι ιδιαίτερα κρίσιμο δεδομένων των αναταράξεων που βιώσαμε πρόσφατα στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

<https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=a5d46060-6701-4b8b-bee0-70ea081d40c7>